

סוד כוחה של השפה הצבאית

אלוף (מיל') ש' שמיר*

אחד המרכיבים, שיש בהם כדי לקדם את השאיפה להגביר את עצמתנו הצבאית, ולתרום להירתמותו המרבית של איש הצבא למילוי משימתו, היא השפה הצבאית ועולם הפקודות כחלק ממנה, ולה ייחודו הדברים הבאים. עם זאת יש להדגיש כי על אף החשיבות הרבה המיוחסת כאן לשפה הצבאית ולכשר ההנעה שלה, היא אינה באה במקום רמת התרגול הדרושה בצבא, ורמת המאמץ הנדרש באימונים ואין בה כדי להקטינם ככהוא זה.

נטייתו של האדם לרחם על עצמו בתנאי עומס וערפל קרב, מן הצד האחד, ויכולתו לפתח כושר נוסף ולעמוד בתנאים כאלה מן הצד האחר, הן מהמפורסמות. שליטה עמוקה יותר בשפה הצבאית עשויה לעזור, בין השאר, גם להגיע לרמת אימונים גבוהה יותר. מן הראוי אפוא להפנות לנושא זה תשומת לב לכל אורך דרכו של המפקד בצבא. ויש להעיר כי חשיבותו גדלה לאחר שירות צבאי ממושך, כאשר על איש הצבא מוטלת אחריות גבוהה יותר, בהדרכה, באימונים, או בביצוע פעולות צבאיות.

הצבא כאחד ממכשירי ההישרדות החשובים, חייב, אולי יותר מכל גורם אחר, לשאוף למיצוי מרבי של יכולתו. יכולת זו תלויה בין היתר, בהדרכה, בתרגול, באימון, ובמשטר של מילוי פקודות, בימי שלום כבימי מלחמה, במנהלה כבקרב.

קיומה של משמעת מרבית כרוך באילוצים כלליים, שהצבא צריך להביא בחשבון, ואשר אחד מהם הוא הצורך של איש הצבא המתורגל, המאומן, הממושע והמנוסה, לחזור ולהשתלב מהר, ובקלות יחסית, בחיים האזרחיים. אין זה רצוי אפוא, שיושרשו בו הרגלים — מקובלים כצבא אמנם — אשר יקשו עליו לחזור ולהשתלב בחיים האזרחיים, שם מבנה הדרגות שונה ויחסי העבודה שונים. זהו אילוך חשוב ועל המפקד לזכור אותו ולדעת להתייחס למעמד האזרחי ולמקובל בו, ולריבון האזרחי השולט בצבא, מבלי להפגין את השוני שמתחייב בסדרי המשמעת בצבא, והנורמות האחרות, לעומת החיים האזרחיים.

וישנו אילוך נוסף: האזרח חייב לשמוד על החוק הכתוב או הבלתי כתוב וחובה זו חלה גם על איש הצבא. יש לוודא אפוא שגם איש הצבא יעמוד על משמר חוקיות הפקודות ועל עמידתן במבחן המוסריות הערכית, במיוחד במצבים יוצאי דופן. כאן נדרש הצבא לחזק את היסוד שבוחן את פקודותיו שלו וזאת על אף שמקרי הסטייה מן החוקיות הם חריגים ביותר, וההסתברות שייוצרו קטנה מאוד. אך למרות זאת, בגללם ועבורם יש לעמוד על המשמר כל הזמן.

אילוצים אלה מכבידים על קיום המשמעת הדרושה בצבא, ויש בהם כביכול כדי לסתרה, אבל אם מעמיקים בנושא, שני האילוצים עלולים להיות חיזוקים חיוביים לצבא. האדם מסוגל לחיות בשני עולמות אלה: משמעת חזקה מכאן וקווים אדומים על מנת שלא לעבור לשדה אסור, מכאן.

כל האילוצים הללו מעוררים כמובן בעיה:

מצד אחד, ישנו רצון לתרגל את איש הצבא ולאמנו כדי שיוכל לקבל על עצמו משמעת מלאה ומהירה בענייני מנהלה, בימי שלום וגם לבצע פקודות קשות במצבים קריטיים, וכל זאת ללא ויכוחים ומבלי להזדקק להסברים. מצד שני קיים הרצון שהחייל יישאר כל הזמן עומד על משמר הערכים והנורמות החברתיות, ויוכל לעמוד במצב קשה של חריגה מהתנהגות צבאית, כשהוא ניצב לצידים של ערכיו האזרחיים. כביכול זהו אוקסימורון, משמעת מרבית מחד גיסא ועצמיות ריבונית מאידך גיסא. אך הדבר אפשרי, אם כי מחייב תשומת לב רבה בפקודות, בתרגול, באימון ובמשימות. האילוצים האחרים הם בעיקר טכניים ופיזיים, ואלו כרגע אינם מעניינים.

למרות ההתפתחות הטכנולוגית שהגדילה את עצמת האש, את ממדי המלחמה ומרחביה, את מהירותה ואת עוצמתה, האדם הוא עדיין היסוד הדומיננטי בצבא. מספר האנשים המשתתפים במלחמה, גדול משהיה בעבר בעיקר בעקבות התרחבות החזית, והעדר קו מפריד בין חזית לעורף, וכן בשל אופי האמצעים שנעשה בהם שימוש והמגמות ההרסניות והטוטאליות של המלחמה. אם מכירים בחשיבות המרכיב האנושי ובאילוצים הקשורים בו שהוזכרו כאן, הרי שחשוב לעסוק באחד הנושאים של מיצוי היכולת האנושית בצבא. הדיון בנושא הוא בתחום בעיות המנהיגות, ובמידה שיש מקום למושג טכנולוגיה של מנהיגות, ניתן לשייך אותו לשם.

המחשבה הצבאית היא מקור הכוח המרכזי של הצבא ויסודו. המחשבה הצבאית היא טוטאלית באשר עומדת בפניה השאלה של ההישרדות הטוטאלית. השפה הצבאית היא ביטוי למחשבה הצבאית והיא משרתת אותה. שפת הפקודות היא חלק ממנה. השפה הצבאית היא שפתו של איש הצבא, והיא נגזרת מתרבותה הכללית של אותה חברה, שבה אנו דנים.

מספר סוגי שפות

לתוך המושג, שפה צבאית, ניתן לשייך את כל

* היה מפקד חיל הים (1949) ומפקד חיל האוויר (1950). במלחמת העולם השנייה היה מפקדם של כל החילים היהודים בצבא הבריטי ובמלחמת העצמאות — מפקדה הראשון של חטיבה 7.

תוכנה ואופיה של התקשורת הפונקציונלית ההיררכית, המדוברת ושאינה מדוברת. כלומר, ניתן לשייך לה את כל מה שאינו הקומוניקציה של איש הצבא בינו לבין סביבתו הלא צבאית.

הגדרה זו של השפה הצבאית הנה רחבה מאוד ונושאת בחובה את כל הסכנות ואי הדיוקים של הכללה רבתי, אך עם זאת, מצביעה על העיקר.

ניתן לחלק את השפה הצבאית למה שנחשב לשפת הפקודות במובן המקובל ולמה שהוא, כביכול, לא שפת פקודות. ואתה תוהה, האם אותו חלק של השפה שכביכול אינו שפת פקודות, האם הוא שייך לשפה הצבאית, או שניתן לראות בו שפה אזרחית רגילה.

גם כאן איננו פטורים מסכנת הכללות, אך עם זאת, ההכללה מאפשרת קיצור ואם ערים לסכנה הצפונה בה, אין היא מפריעה כל כך לגבי יוצאי הדופן שבה.

ניתן להביא לכך את הדוגמאות הבאות:

קצין הפוגש בחייל ושואלו לשלומו, האם זוהי פקודה צבאית? התגובה המיידית היא שלילית, זו אינה פקודה, זוהי שגרת יחסים מסוימת לפי תרבותנו. אולם האמנם זה כך? האם יכול החייל, על פי מצב רוחו, לא לענות כלל לקצין או להשיב לו "הנח, אינני יודע מה שלומי", או תשובה אחרת שתעלה על דעתו? חושבני שלא. כלומר, זוהי אינה פקודה אך זוהי קומוניקציה בתוך מסגרת שכל ביטוי בה נדרש למשמעות.

או מקרה פשוט יותר: אותו קצין אומר לפקידתו, "הביאי לי בבקשה תיק פלוגי". מובן שזוהי פקודה, אך מהי משמעותה של המלה "בבקשה" בתוך פקודה זו? האם היא חסרת משמעות צבאית תכליתית?

לא! השפה הצבאית אינה סובלת ביטויים חסרי משמעות, ואנו נדרשים לכן להגדיר את החלק, שכביכול אינו פקודה בתוך השפה הצבאית. לצורך הדיון נציע לכנותו "שפת החברה" בצבא (מתוך מבחר של שפת הכלל, שפת ההנעה, שפת אנוש, שפת האדם, שפת האזרח וכו'). כלומר אנו יוצאים מתוך ההנחה שבשפה

הצבאית שני חלקים: האחד הוא שפת הפקודות והאחר שפת החברה. אולם שפה זו — השונה מן השפה האזרחית — הגם שהיא דומה לה מאוד, הנה בעלת משמעות ותכלית צבאיות, והיא מכוונת על ידי המחשבה הצבאית.

המושג "פקודה"

המושג פקודה אינו חד משמעי. במסגרת דיון זה ידובר בשימושי בהיררכיה הצבאית, אך המונח "פקודה" קיים גם בחיים האזרחיים בתחום החוקים והתקנות. בצבא פירושה של הפקודה הנו מסר שיש לבצע את תוכנו במדויק, במסגרת המשמעות והמשמעות הצבאית. עם זאת, פקודה עשויה לכלול גם דברי הסברה או דברי הנעה, שלא במושגי ביצוע או שאינם ניתנים לביצוע, או רק דברי הסברה כאלה, כדוגמת פקודות היום של הצבא.

במסגרת מושגים רבי-משמעותיים, ניתן לומר, שהשפה הצבאית היא שפת פקודות או להיפך, שפת הפקודות היא השפה הצבאית. אלא שהמכלול של השפה הצבאית, יש בו נושאים לביצוע, דברי הסברה ודברי הנעה. לעתים דברי ההנעה אינם מופיעים תחת הכותרת "פקודה" אך לעומת זאת מופיעים תחתיה רק דברי הסברה. מכאן שלצורך המיון והסיווג חסרים שני מושגים קצת יותר מוגדרים.

אחד צריך שיתייחס לאותו חלק בפקודה, שמגדיר מה יש לבצע לצורך המעשה הצבאי, והוא ייתן במידה מרבית באופן חד משמעי ולכן חשוב שיהיה מנוסח בצורה בהירה ומדויקת. נכנה אותו "הצורה האלגוריתמית", והוא יכלול גם את האינפורמציה הדרושה והשינויים המתבקשים בביצוע לפי שיקולו של המבצע. ומושג שני צריך שיתייחס לשאר הצרכים ועיקרו, התוכן הדרוש להנעה (המוטיבציה), והוא יסוד הכרחי.

ניתן לומר, שפקודה שאין מאחוריה מניע לביצוע, היא בחזקת תרשומת בלבד. ומגוון יבוא המניע לבצע פקודה? במקורו הוא

בא מהמטען שנושא עמו איש הצבא מהחיים האזרחיים. את חלקו הנוסף הוא מקבל במסגרת הצבא עצמו, מפקודה קודמת, שכללה תוספת של שפת החברה, או הנעה לביצוע הפקודה השוטפת. במלים אחרות, חייב להיות מניע לביצוע פקודה. ההנעה היא התשתית שעליה מיוסד המבנה הצבאי, המכשיר המרכזי במנהיגות. ייתכן אפוא שהיה רצוי לצה"ל לסגל לעצמו אבחנה זו בין שני חלקי הפקודה.

לצורך הדיון כאן ומבלי להציע שמות חדשים למושגים שהוזכרו נשתמש במושג "פקודה", כשנתכוון לחלק האלגוריתמי שלה ואילו את חלקה האחר נכנה "שפת החברה".

"שפת החברה"

שפת החברה הנה השפה שחלק מביטוייה מביא עמו איש הצבא מהחיים האזרחיים. שם באה השפה לירי שימוש באופן "אופקי" בין אדם לחברו ויוצרת את רקמת החברה. בצבא היא חלק משפת ההיררכיה האנכית, וכשיש בה שימוש "אופקי" בצבא יהיה זה בגלל שותפות גורל מיוחדת המתפתחת במסגרת זו, וגם אז מתפקדה להגביר את הכוח הצבאי ההיררכי.

שפת החברה היא התוספת לשפת הפקודות שתפקידה לגייס את הרקע התרבותי, ההרגלים, הנורמות, ותעצומות הנפש של איש הצבא, לכוח לחימתו. השימוש בשפת החברה בצבא, בא לעזור למפקד להשיג הבנה אנושית בנוסף להבנה הטכנית. היא תורמת ליצירת רקמת היחסים ביחידה, לאמון הדדי, להזדהות, לשותפות גורל למרות ההיררכיה, והיא מניעה את הצורך הפנימי לפתור שאלות קיום, למצות את הכושר האינטלקטואלי, היזמה, הרגישות, ההבנה, האבחנה, והערנות, והיא משנה את הקומוניקציה עד כדי ביטול הצורך בדיבור. היא מביאה לכך שביטוי רצון יהיה כמוהו כפקודה, והיא תורמת לגיבוש הלוואיות, הדרושה כל כך כשאינך מסכים.

דברים אלה אמורים בכל תפקיד בהיררכיה זכאית על כל סוגיו, ובכל מקום במערכת. המפקד צריך לבחור את שפת החברה בקפדנות ובזהירות, שכן לעיתים ידיעתה והשימוש בה יבואו לאיש הצבא באופן טבעי, אך לעיתים יהיה זה פרי התעמקות רבה בתרבותם של מקבלי הפקודות.

ראוי לבחון, במודל פשוט, באיזו מידה מושפע הרכב השפה הצבאית, ממקומו של איש הצבא במערכת הצבאית.

מקומו של איש הצבא מכון לפונקציה הצבאית שהוא ממלא. את מרחב התפקידים ניתן לצרכינו לסדר על רצף.

בעקבות המהפכה הטכנולוגית, יש לפונקציה מסוימת במסגרת הצבא, מגוון אפשרויות. כלי הנשק עשויים להיות מתוחכמים ומורכבים, ויש צורך להקפיד שכל ההכללות תתאמנה לכל המצבים בצבא, בשלום ובמלחמה, כפי שהם מתרחשים בשדה או כפי שהם מתוארים בחדר ממוגז אוויר, לכל סוגי הנשק ולכל סוגי הפעילות. לצורך הדיון נראה את כל הפונקציות (להלן קטעים) כשוות, אף אם במציאות אין הן כאלה. הרצף המוצע, הוא כלהלן: קטע ראשון — מפקד, קטע שני — הפעולה של העברת הפקודה הראשונית עד הפקודה לביצוע הסופי, שזהו קטע מעביר או מקשר, והקטע האחרון, קטע מפעיל.

יש כאן פונקציה התחלתית של מקור סמכות שנותן פקודה. ישנה כאן הפונקציה האחרונה של גמר ביצוע הפקודה, וישנן כאן כל פונקציות הביניים, בין שני המוקדים הללו.

מהו מקומו של איש הצבא במודל? האדם בצבא הוא תמיד מקור של ציווי. מעצם היותו אדם חי, הוא משמש כתפקיד של מפקד ראשוני, הוא מעביר-מקשר, וכן הוא פועל בתפקיד של מפעיל או בכל צירוף אפשרי של התפקידים יחד. מאבחנה זו השלכות על השפה הצבאית.

איש הצבא הוא תמיד מקור הציווי למעשיו — האמנם?

האדם הוא יצור מורכב וכאשר הוא מקבל פקודה לעשות משהו או להימנע מלעשותה הפקודה חייבת, מתוך המציאות הפיזיולוגית והפסיכולוגית, לעבור את המערכת שבתוך האדם עצמו, והיא זו שבמודע או שלא במודע פוסקת אם הפקודה תבוצע. כלומר המערכת של האדם — המורכבת והמסובכת שעד היום איננו מבינים אותה כהלכה — מאשרת או לא מאשרת את המעשה.

כאשר איש הצבא פועל כ"מפעיל" הוא למעשה האחרון הלוחץ ממש על ההדק, על הכפתור הסופי, וגם כאשר התחמושת מונחית עד

המטרה על-ידי תצפית, סופיות הפעולה קשורה באדם, בציווי ההכרתי או התת מודע שלו.

כאשר הוא פועל כתפקידו כמעביר-מקשר, הוא פועל בשלל כל הפעולות שמהן מורכבת הפעלת המערכת הצבאית כולה פרט למקור סמכות ראשוני והמפעיל הסופי.

את המודל המוזכר לעיל ניתן להציג כך: קטע ראשון — איש הצבא נותן פקודה לזולת בבחינת מקור סמכות ראשוני, בקטע השני — המעביר, איש הצבא מקבל פקודה (נותן פקודה לעצמו) ונותן פקודה לזולתו (עשויה להיות שרשרת ארוכה כזו), וקטע שלישי — הוא מקבל פקודה (נותן פקודה לעצמו) ומבצע. בכל אחד מהקטעים עומד במבחן החלק האלגוריתמי של הפקודה וזה של שפת החברה. הבולט בניחוח זה, שבכל המצבים האדם תמיד יהיה מקור הציווי הסופי של התנהגותו.

פירוט מגוון הפונקציות שממלא איש הצבא במערכת, מצביע על הרכבה האפשרי של השפה הצבאית מבחינת היחס שבין שפת הפקודות לשפת החברה בצבא. כלומר שלגבי פונקציה שונה מזו שהוזכרה כאן, עשויה השפה הצבאית בכל אחד מחלקיה להיות שונה מבחינת החופש הניתן לציווי הפנימי, לשיקול הדעת המודע, ויותר מכל אלה לעצמת ההנעה הדרושה לביצוע הפעולה, ואגב גם לעצמת התרגול הנדרש לצורך זה.

תורת ההנעה, שהיא הציר המרכזי בשפת החברה הנדונה, הנה רחבה ומפותחת בימינו עד מאוד ואין כוונה לדון בה כאן, פרט להערה אחת, מתוך ניסיון פשטני לבחון את השימוש בשפה משפילה. ההשפלה כחלק מעונש או כשיטת משמעת היא פגיעה בכבודו של האדם. כבודו של אדם מורכב מדימויו העצמי, דימוי משפחתו, עדתו, עמו, ארצו, מקצועו או עבודתו, תפקידו, דתו, אמונתו, האידיאלים שלו, עברו או עבר של אחרים הקשורים אליו. פגיעה בכל אחד מאלה עלולה להיות פגיעה בכבודו וכאן מתברר כי במערכת היחסים מתחייבת הכרות רחבה ומעמיקה של כבוד הזולת או במלים אחרות של תרבות הזולת. נשאלת אפוא השאלה האם השפלה היא עונש צבאי או שמא כל חלקי הכבוד העצמי הם מחוץ לתחומי השפה ואין להם חלק בשפת ההנעה. שאלה זו היא נושא לדיון נפרד.

שפת החברה בצבא, היא חלק חשוב מאוד המשפיע על ביצוע הפקודות בצבא. מתוך המגוון הרחב של הפקודות, המפקד ישקול ויבחר, את הסגנון או האופי, שהוא חושב שראוי לתת לפקודתו, על מנת לקבל את הביצוע הטוב ביותר, בהתחשב באילוצים שבהם הוא פועל, ובמסגרת כלל תפישתו של הצבא על מילוי תפקידו.

ניסוח פקודה, דרך העברתה לנוגעים וכן קבלת

הפקודה על-ידי הנוגעים, הם עולם גדול ורב גוני, שמחייב לימוד רב והוא חיוני לצבא, וראוי תמיד לעיון נוסף.

תורים הפקודות בצבא והשינויים שחלים בהן מצביעים על המוקדים בתהליך. פרט לצמרת, שהיא פונקציה עם ראשוניות מסוימת, כל מפקד בצבא מקבל פקודה ונותן פקודה לעצמו, ובדרך כלל גם לאחר. אכן הדבר נשמע קצת משונה: "נותן פקודה לעצמו" — אבל זהו התהליך של מקור הציווי המודע או התת מודע. התהליך מצביע על כך, שאיש הצבא חושב מה עליו לעשות.

התרגול בצבא נועד בין השאר לוודא שהפקודה שהתקבלה תימסר הלאה או תבוצע בהעתק מדויק, או תתורגם נכון, היות שבתהליך הפיקוד איש הצבא תמיד נותן פקודה לעצמו לבצע או לשנות את הפקודה שקיבל.

תורים הפקודה

מהו מגוון האפשרויות של קבלת הפקודה והעברתה לאחר או לעצמך?

איש הצבא מעביר את הפקודה ללא שינוי מפני שיש פקודות שמקבלן מגוע מלהוסיף להן דבר או חצי דבר. לעתים הוא מעביר את הפקודה עם שינוי אלגוריתמי בלבד, בהתאם לנסיבות, לזמן ולתנאים, שכן ישנן פקודות, שבגלל הנסיבות וסיבות כלליות אחרות לא ניתן לבצען ולכן חייבים לשנותן.

לעתים הוא מעביר את הפקודה עם שינוי כ"ל ועם שינוי בשפת החברה המתחייבת במקום. לעתים מעבירה כלשונה, עם שינוי בשפת החברה בלבד, כי התוספת מתחייבת בזמן ובמקום.

ישנן פקודות בשפת החברה שמונעים מלהוסיף עליהן כגון, פקודות יום. ישנן כעשר רמות למתן פקודות — בחלקן מעביר המפקד את הפקודה כלשונה, ובחלקן הוא מוסיף, משנה, גם אלגוריתמית וגם בשפת החברה.

ככל שהפעולה מיוחדת בסוגה, ובעיקר, במישור של כלל המלחמה, או כשהבקרה על הפעולות מרכזית מאוד, עוברת הפקודה, עד לביצועה, פחות רמות לפעמים אחת או שתיים.

ניתן לבחון את התורים דלעיל, גם על בסיס סיווג הפקודות ומיוןן. סיווג אפשרי אחד, הוא של פקודות קבע ופקודות נוספות. פקודות קבע, הכוונה היא, לפקודות בזמן שלום ובזמן מלחמה, במנהלה ובקרב. הפקודות הנוספות גם הן בימי שלום ובימי מלחמה וגם כן בענייני מנהלה וקרב. ניסוח פקודות הקבע, דורש ידיעה עמוקה בטבע האדם וקובע במידה רבה את כוחו של הצבא עם השימוש הנכון של תוספת שפת החברה שבהם, אולם הפקודות הנוספות ובעיקר אלו שניתנות

ועד מצב של הזדהות מוחלטת, בין גותן הפקודה והמקבל אותה. יתכן ונוצרות רמות שונות של שותפות גורל, מתוך כורח או מתוך הסכמה. מתוך ערנות לתופעה, אנו יכולים להשפיע על התהוות חיונית זאת, כדי לחזק את הכוח הטמון במערכת הצבאית, ששפת הביצוע בה היא שפת הפקודות.

בין כניעה לקבלת פקודה

השפה הצבאית על מרכיביה, ואולי החזק בהם שפת החברה, מתמודדת עם הקו המפריד בין "כניעה" לפקודה ובין "קבלת" הפקודה. הקו המפריד איננו "זו" מעצמו עם הזמן והניסיון, יש צורך "להזיז" אותו. ניתן לומר שבתחילת הדרך במסגרת הצבאית מצב "הכניעה" לפקודה נובע מהתנגדות לשינוי, התנגדות למרות חדשה שיש בקבלת הפקודה, אי הבנה, ורק לאחר מכן "מזיזה" המערכת הצבאית את הקו לאיזור "קבלת" הפקודה עד רמת הזדהות שלמה.

פועלים ברקע, הבנה — אי הבנה, הסכמה — אי הסכמה, אמן — אי אמן, כורח — אי כורח, והשפעת המסגרת של היחידה הסובבת. במצבים של "אני מבין ומסכים לפקודה" או "אינני מבין, אבל אני מסכים לפקודה" הכורח "מוסתר", ובמצבים של "אני מבין אבל אני לא מסכים" או "אני מבין ואינני מסכים", הכורח מופיע גלוי, "אבצע, כי אין לי ברירה בגלל כל הסנקציות שתופעלנה עלי".

למערכת הצבאית חשוב שאיש הצבא "יבין", חשוב שאיש הצבא "יסכים", אבל פרט לאותם מצבים חריגים הנוגעים לחוקיות הפקודה, הכרחי שביצוע הפקודה לא יהיה קשור בהבנה והסכמה פרטיקולרית. שפת החברה בצבא היא המכשיר החשוב שעשוי להביא למצב זה ודומני שמלת הקסם היא האמון בין המפקד ופקודיו וחבריו ומפקדיו. ואולי עוד מלת קסם או צירופי מלים, שמביאים את מיצוי היכולת, זו שותפות הגורל, שליחות הקיום, הזדהות כוונה. מלות קסם אלה, הן פרי מעשים ושפת החברה. הדוגמה המנהיגותית והדיבור המנהיגותי והפקודה האלגוריתמית משתלבים.

לסיום, מפקד שמודע לעולם הפקודות, משמעותן, רב גוניותן, והנתנות אפשרות להתאמה לכל מצב צבאי. מפקד היודע את השימוש בשפת החברה בצבא, המבין את התהוותה של אותה ברית שירות — ברית לוחמה, המתהווה בין השאר, מתוך התהוות הפקודה, עשוי למצות את המתבקש מפקודה זו: הביצוע הצבאי הטוב ביותר, כתוצאה של אחד מביטויי המנהיגות הצבאית הטובה.

אל פנים, בתנאי סיכון מרבי, וכל אלה בשדה, בים או באוויר.

בכל אלה יש מקור, יש מעביר-מקשר, ויש מפעיל. יש בכולן חלק אלגוריתמי חד וחלק, ויש חלק שנאמר בשפת החברה.

בכל המגוון הגדול הזה, נוצרים יחסים בין גותן הפקודה למקבלה בתהליך קבלת הפקודות ובחיסים הנוצרים, אדם עשוי להגיע למצב, שהמלה "פקודה", אינה נדרשת — היא מובנת מעצמה. די בהבעת רצון, בבחינת סיכום, די בשתיקה לאחר דיון, והאדם המתאים קורא את המחשבה המסכמת ויוצא למשימה.

מתוך המכלול הגדול של עולם הפקודות המעניין כשלעצמו, ראוי קטע מסוים אחד, להגדרה ולתיחום, והכוונה לשאלת הלויאליות שנוצרת או שצריכה להיווצר, כאשר נוצרת פקודה.

הפקודה נוצרת רק אז, כשהיא נמסרת ומתקבלת, ואז ביצירתה של זו, לא רק התוכן מכתוב פעילות מסוימת, אלא נוצר משהו במערכת היחסים בין מקבל הפקודה לנותנה. משהו נוצר אצל שניהם, אולי לויאליות הדדית או איזו ברית מיוחדת. ברית זו בהתפשטותה, היא אחת מאבני היסוד של יצירת רוח היחידה.

ברית זו שונה בהתאם לסוג הפקודה ותכונה, סוג דרכי מעבר הפקודה, סוג האנשים המעורבים בה, ואולי סוג התוצאות שמצפים להן מביצוע הפקודה. בראייה ראשונה, נראה שאם הפקודה מחייבת ישירות סכנה לחיים ומתח נפשי רב, יתכן שגם היחסים בין גותן הפקודה ומקבלה עולים בטמפרטורה של הלויאליות. ניתן אולי לשרטט רצף ממצב אנטגוניסטי מוחלט בתהליך הפיקוד

בתנאי קרב, שהם שיא המאבק הצבאי, והכוונה לשיא המיצוי של יכולת הלחימה האישית של האדם הלוחם במאבק הטוטאלי, כאן בקטע זה של פקודות נוספות — קטע דינמי משתנה ובתנאים משתנים — גדל והולך הממד של שפת החברה, ומקבל את מלוא חשיבותו, בנוסף לחלק האלגוריתמי של הפקודה ומשמעותה. ידיעה עמוקה בטבע האדם חשובה מאוד.

עולם הפקודות

במסגרת הסיווג הנזכר, התשבץ של מיון הפקודות, הוא רב ממדי, ולא ניתן להצגה פשוטה. מיונים מספר עשויים להצביע על היקפו ורב גוניותו של עולם הפקודות.

מיון לפי מקור הסמכות — המגוון נע מהרמטכ"ל ועד למפקד החוליה הקטנה ביותר במקום כלשהו בצבא עם תוקף זמן שונה; לפי היקף הנוגעים לפקודה — החל מפקודות הנוגעות לכל הצבא ועד לאלה הנוגעות לאיש צבא אחד בלבד; לפי הנושא או התוכן — מעניין מנהלי או עניינים טכניים מצומצמים ועד לפעילות קרבית הנוגעת למלחמה כולה; פקודות הניתנות בתנאי ודאות ועד אלה הניתנות בתנאי אי ודאות רבה מאוד. פקודות ברמות שונות של דחיפות. מרגיל ועד מידי ובהול; פקודות מסווגות רגיל ועד סודיות ביותר, עם תפוצה רבה, או לנמען בלבד; פקודות הניתנות בדרכי תקשורת שונות, בעל פה, בכתב, בסימנים, בקשר קווי או אלחוטי, בקודים שונים, פקודות משתלבות, טכניות ואחרות. פקודות הניתנות בתנאים נינוחים בזמן ומקום, ואלה שניתנות בתנאי לחץ קשה, בתנאי קרב פנים